

Ελλάδα

Ελληνική Δημοκρατία

Αρχηγός του κράτους: Κατερίνα Σακελλαροπούλου (αντικατέστησε τον Προκόπη Παυλόπουλο τον Μάρτιο)

Επικεφαλής της Κυβέρνησης: Κυριάκος Μητσοτάκης

Τα μέτρα λιτότητας που υιοθετήθηκαν κατά την τελευταία δεκαετία συνέχισαν να υπονομεύουν την πρόσβαση και την οικονομική δυνατότητα για υγειονομική περίθαλψη. Συνεχίστηκαν οι καταγγελίες για βασανιστήρια και άλλη κακομεταχείριση καθώς και για υπερβολική χρήση βίας από την αστυνομία. Αναφέρθηκαν αυξημένες επαναπροωθήσεις προσφύγων και μεταναστών σε ξηρά και θάλασσα. Τον Οκτώβριο, με μια ιστορική απόφαση, το Α΄ Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων της Αθήνας καταδίκασε το ακροδεξιό κόμμα της Χρυσής Αυγής ως εγκληματική οργάνωση. Ο προσφυγικός καταυλισμός της Μόριας στο νησί της Λέσβου καταστράφηκε από πυρκαγιές.

Ιστορικό

Τον Οκτώβριο, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υπογράμμισε ότι η πανδημία του COVID-19 είχε διακόψει τη μέτρια οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας, με το ΑΕΠ να συρρικνώνεται κατά 7,9% κατά τους πρώτους έξι μήνες του έτους.

Το δικαίωμα στην υγεία

Έρευνα που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο διαπίστωσε ότι τα μέτρα λιτότητας που υιοθετήθηκαν τα προηγούμενα 10 χρόνια συνέχισαν να υπονομεύουν τόσο τη δυνατότητα πρόσβασης όσο και την οικονομική δυνατότητα για υγειονομική περίθαλψη στην Ελλάδα. Κατά συνέπεια, πολλοί άνθρωποι δυσκολεύτηκαν να αντεπεξέλθουν στο κόστος της υγειονομικής περίθαλψης και να έχουν πρόσβαση στο σύστημα δημόσιας υγείας. Ο οπισθοδρομικός αντίκτυπος αυτών των μέτρων, που επηρέασαν δυσανάλογα τους φτωχότερους και πιο περιθωριοποιημένους, σε συνδυασμό με τον τρόπο εφαρμογής τους, παραβίασαν το δικαίωμα στην απόλαυση του όσο το δυνατόν υψηλότερου επιπέδου υγείας. Πολλές από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγείας, συμπεριλαμβανομένων των δυσκολιών λόγω του περιορισμένου αριθμού προσωπικού, επιδεινώθηκαν από τον COVID-19.

Βασανιστήρια και άλλη κακομεταχείριση

Περιστατικά κακομεταχείρισης, υπερβολική και παράνομη χρήση βίας από αξιωματούχους επιβολής του νόμου συνέχισαν να αναφέρονται. Σ' αυτούς που στοχοποιήθηκαν περιλαμβάνονται και άνθρωποι που διαμαρτύρονταν σε ένδειξη αλληλεγγύης στους πρόσφυγες· εκείνοι που συγκεντρώνονταν σε πλατείες, καθώς οι αρχές άρχισαν να χαλαρώνουν τους περιορισμούς του COVID-19, και επίσης πρόσφυγες και μετανάστες.

Τον Μάιο, το Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών επιδίκασε αποζημίωση στον δημοσιογράφο Μανώλη Κυπραίο, μετά τη διαπίστωση ότι το Ελληνικό Κράτος ευθύνεται για τον σοβαρό τραυματισμό του από αστυνομικό που το 2011 του εκσφενδόνισε χειροβομβίδα κρότου-λάμψης. Μετά την απόφαση των αρχών να προσφύγουν τον Οκτώβριο κατά της απόφασης, εκφράστηκαν ανησυχίες για τον αντίκτυπο που θα είχε αυτό στο δικαίωμα του Μανώλη Κυπραίου για αποτελεσματική θεραπεία.

Τον Οκτώβριο, στο Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο της Αθήνας άρχισε η εκδίκαση της υπόθεσης σε βάρος δύο πολιτών και τεσσάρων αστυνομικών που κατηγορούνται για το θάνατο, τον Σεπτέμβριο του 2018 στην Αθήνα, του ΛΟΑΤΚΙ ακτιβιστή Ζακ Κωστόπουλου.

Δικαιώματα προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών

Οι αφίξεις από ξηρά και θάλασσα μειώθηκαν απότομα κατά τη διάρκεια του έτους, με 15.669 αφίξεις να καταγράφονται στις 31 Δεκεμβρίου, σε σύγκριση με 74.613 το 2019.

Ενώ η κυβέρνηση ισχυρίστηκε πως οι μειωμένες αφίξεις ήταν αποτέλεσμα των πολιτικών της, ο αριθμός των πληθυσμών επηρεάστηκε επίσης από τον COVID-19 και από την αυστηρότερη προσέγγιση στον έλεγχο των συνόρων, που σε πολλές περιπτώσεις συνοδευόταν από αναφορές για επαναπροωθήσεις και βία.

Τον Μάιο, οι τροποποιήσεις των νόμων για το άσυλο και τη μετανάστευση περιόρισαν ακόμα περισσότερο τις διαδικαστικές και ουσιαστικές διασφαλίσεις για τα άτομα. Οι αλλαγές επεξέτειναν τη χρήση της κράτησης στις διαδικασίες ασύλου και επιστροφής και προέβλεπαν τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων, με ελεγχόμενο σύστημα εισόδου/εξόδου, με σκοπό την αντικατάσταση των ανοικτών δομών.

Τον Απρίλιο, παρά την επίσημη εφαρμογή ενός νέου συστήματος για τη διασφάλιση της πρόσβασης των αιτούντων άσυλο στο δημόσιο σύστημα υγείας, οι άνθρωποι συνέχισαν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες.

Επαναπροωθήσεις

Μετά την ανακοίνωση της Τουρκίας, στις 27 Φεβρουαρίου, ότι δεν θα εμποδίζει πλέον τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες να εισέλθουν στην ΕΕ, δεκάδες χιλιάδες άνθρωποι προσπάθησαν να διασχίσουν τα χερσαία σύνορα της Ελλάδας στην περιοχή του Έβρου. Η Ελλάδα αντέδρασε, στέλνοντας στα σύνορα στρατιωτικές δυνάμεις που χρησιμοποίησαν δακρυγόνα, κανόνια νερού και πλαστικές σφαίρες εναντίον όσων επιχειρούσαν να περάσουν. Οι μαρτυρίες περιέγραψαν σειρά καταχρήσεων από τις ελληνικές συνοριακές δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένης της υπερβολικής χρήσης βίας, των ξυλοδαρμών, της χρήσης πραγματικών πυρών, της παράνομης κράτησης και των συστηματικών επαναπροωθήσεων στην Τουρκία, με αποτέλεσμα το θάνατο τουλάχιστον δύο αντρών και την εξαφάνιση μιας γυναίκας. Οι πρακτικές αυτές απορρίφθηκαν επίμονα από τις ελληνικές αρχές.

Μεταξύ των μέτρων που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της κατάστασης στα σύνορά της, η Ελλάδα στις 2 Μαρτίου ανέστειλε τις αιτήσεις ασύλου για ένα μήνα και οι περισσότεροι πρόσφυγες και μετανάστες που έφθασαν διά θαλάσσης κρατήθηκαν αυθαίρετα.

Τον ίδιο μήνα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επαίνεσε την Ελλάδα ως «ασπίδα» της Ευρώπης και εκταμίευσε πρόσθετα κεφάλαια για να στηρίξει το μεταναστευτικό της σύστημα· επιπλέον δυνάμεις αναπτύχθηκαν από τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (FRONTEX).

Πολυάριθμα περιστατικά επαναπροωθήσεων και επικίνδυνων πρακτικών στη θάλασσα σε βάρος προσφύγων και μεταναστών, όπως εικάζεται από τις ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας, αναφέρθηκαν επίσης από ΜΚΟ και άλλους φορείς.

Μετά από ισχυρισμούς, ξεκίνησαν εσωτερικές έρευνες για τη συμμετοχή του FRONTEX σε επαναπροωθήσεις στο Αιγαίο.

Η κατάσταση στα νησιά του Αιγαίου

Παρά τις μειωμένες αφίξεις, τα επίπεδα υπερπληθυσμού στα πέντε hotspots που χρηματοδοτούνταν από την ΕΕ στα νησιά του Αιγαίου κορυφώθηκαν γύρω στον Μάρτιο. Την εποχή εκείνη, ο προσφυγικός καταυλισμός της Μόριας στη Λέσβο, χωρητικότητας 3.000 ατόμων,

φιλοξένησε σχεδόν 20.000 άτομα. Οι κάτοικοι του καταυλισμού συνέχισαν να υποφέρουν από ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης, ανεπαρκή ιατρική περίθαλψη, ανασφάλεια και βία, συμπεριλαμβανομένης της έμφυλης βίας.

Μεταξύ 8 και 10 Σεπτεμβρίου, διαδοχικές πυρκαγιές κατέστρεψαν τον καταυλισμό στη Μόρια, αφήνοντας τους 12.000 και πλέον κατοίκους του να κοιμούνται πρόχειρα για μέρες σε έναν δρόμο που ήταν αποκλεισμένος από την αστυνομία, χωρίς επαρκή πρόσβαση σε στέγη, εγκαταστάσεις υγιεινής και φαγητό. Μέχρι τις 17 Δεκεμβρίου, 553 ασυνόδευτοι ανήλικοι μεταφέρθηκαν από την Ελλάδα σε ευρωπαϊκές χώρες, και 406 απομακρύνθηκαν από τη Λέσβο. Άλλοι κάτοικοι της Μόριας μεταφέρθηκαν σε σκηνές, σε ένα νέο προσωρινό καταυλισμό, όπου αντιμετώπισαν συνθήκες που επικρίθηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, και ΜΚΟ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αδημιούργησε μια ειδική ομάδα για τη διαχείριση της κατάστασης στη Λέσβο σε συνεργασία με τις ελληνικές αρχές.

Αντιμετώπιση του COVID-19 στις εγκαταστάσεις ασύλου

Για να αντιμετωπίσει τον COVID-19, η Ελλάδα περιόρισε τις μετακινήσεις των αιτούντων άσυλο εντός και εκτός των καταυλισμών. Σε πολλές δομές τα μέτρα αυτά παρατάθηκαν επανειλημμένα και μεροληπτικά σε όλη τη διάρκεια του έτους. Στους υπερπλήρεις καταυλισμούς, μεταξύ άλλων περιοχών, της Λέσβου και της Σάμου καταγράφηκαν εστίες COVID-19 και άτομα τέθηκαν σε καραντίνα. Οι ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης εμπόδισαν την εφαρμογή καραντίνας με πλήρη σεβασμό βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η κατάσταση στην ηπειρωτική χώρα

Η μεταφορά αιτούντων άσυλο και αναγνωρισμένων προσφύγων στην ηπειρωτική χώρα αυξήθηκε, φτάνοντας τις 13.500 στις 30 Νοεμβρίου.

Από τον Ιούνιο, χιλιάδες άνθρωποι οι οποίοι βρίσκονταν σε καθεστώς διεθνούς προστασίας, υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τις εγκαταστάσεις υποδοχής ανά την Ελλάδα, μετά από νομοθετική τροποποίηση, η οποία μείωσε την υποστήριξη στέγασης. ΜΜΕ και ΜΚΟ κατέγραψαν ότι πολλοί αντιμετώπισαν δυσκολίες στην πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες στην ηπειρωτική χώρα και κοιμούνταν πρόχειρα στο δρόμο στην Αθήνα.

Ποινικοποίηση της Αλληλεγγύης

Τον Απρίλιο και τον Σεπτέμβριο, νέοι νόμοι περιόρισαν σοβαρά τη δυνατότητα των ΜΚΟ να εργάζονται σε θέματα μετανάστευσης και ασύλου. Ενώ η ποινική διαδικασία κατά των διασωστών Sarah Mardini και Séan Binder εκκρεμούσε, τον Οκτώβριο ανακοινώθηκαν κατηγορίες σε βάρος 33 μελών ΜΚΟ, ενώ και ο ανεξάρτητος ξενώνας προσφύγων ΠΙΚΠΑ έκλεισε και οι κάτοικοί του μεταφέρθηκαν σε νέα δομή στη Λέσβο.

Διακρίσεις

Με μια απόφαση ορόσημο, τον Οκτώβριο το Α' Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων της Αθήνας έκρινε την πολιτική ηγεσία του ακροδεξιού κόμματος της Χρυσής Αυγής ένοχη για διεύθυνση εγκληματικής οργάνωσης. Μέλη της Χρυσής Αυγής διέπραξαν σειρά βίαιων εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένων επιθέσεων εναντίον προσφύγων, μεταναστών, συνδικαλιστών και υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σαράντα τρία μέλη του κόμματος, συμπεριλαμβανομένων 11 πρώην βουλευτών, καταδικάστηκαν για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση. Ο βουλευτής της Χρυσής Αυγής Γιώργος Ρουπακιάς καταδικάστηκε για τη δολοφονία του αντιφασίστα τραγουδιστή Παύλου Φύσσα το 2013, και άλλοι 15 κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν ως συνεργοί. Το δικαστήριο καταδίκασε πέντε άτομα για την απόπειρα δολοφονίας ενός Αιγύπτιου αλιεργάτη και τέσσερις κατηγορούμενους για την επίθεση σε βάρος συνδικαλιστών του ΚΚΕ.

Ελευθερία του συνέρχεσθαι

Τον Ιούλιο, ΜΚΟ, συνδικάτα και πολιτικά κόμματα εξέφρασαν σοβαρές ανησυχίες για ένα αμφιλεγόμενο νομοσχέδιο που ρυθμίζει τις δημόσιες συναθροίσεις. Το νομοσχέδιο έγινε νόμος στις 11 Ιουλίου και περιλαμβάνει μια διάταξη που καθιερώνει ευθύνη για τους διοργανωτές μιας συγκέντρωσης.ⁱ

Αντιρρησίες συνείδησης

Συνεχίστηκαν οι σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των αντιρρησιών συνείδησης, με επανειλημμένες διώξεις, πρόστιμα και δίκες σε στρατιωτικά δικαστήρια. Τον Οκτώβριο, ένας 45χρονος αντιρρησίας συνείδησης, του οποίου η αίτηση για καθεστώς αντιρρησίας συνείδησης είχε απορριφθεί το

2004 από τον Υπουργό Εθνικής Άμυνας, αθώωθηκε για διαδικαστικούς λόγους από στρατιωτικό δικαστήριο.

Οι διαδικασίες εξέτασης των αιτήσεων για το καθεστώς αντιρρησία συνείδησης ανεστάλησαν για σχεδόν 15 μήνες πριν αρχίσει να λειτουργεί τον Ιούλιο ανασυγκροτημένη η Επιτροπή που ήταν επιφορτισμένη με την εξέταση τέτοιων αιτήσεων. Μια προσφυγή ενώπιον του ΣΤΕ κατά της αύξησης το 2019 της διάρκειας της εναλλακτικής υπηρεσίας εκκρεμούσε στο τέλος του έτους.

Το δικαίωμα στην εκπαίδευση

Ο κρατούμενος φοιτητής Βασίλης Δημάκης έκανε απεργία πείνας και δίψας τον Απρίλιο και τον Μάιο, διαμαρτυρόμενος για το ότι η μεταφορά του στις φυλακές των Γρεβενών και στη συνέχεια σε κελί απομόνωσης στη γυναικεία πτέρυγα των φυλακών Κορυδαλλού τον εμπόδισε να συνεχίσει την πανεπιστημιακή του εκπαίδευση. Ο Βασίλης Δημάκης σταμάτησε την απεργία του στα τέλη Μαΐου. Μετά από πιέσεις της κοινωνίας των πολιτών, επέστρεψε στο αρχικό του κελί στις φυλακές Κορυδαλλού, όπου μπορούσε να συνεχίσει τις σπουδές του.

Σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση

Σε έκθεση που δημοσιεύθηκε στις 9 Απριλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων υπογράμμισε τα συστημικά λάθη στις φυλακές της Ελλάδας. Την ίδια ημέρα, μια γυναίκα κρατούμενη απεβίωσε στις φυλακές του Ελεώνα, ενώ οι συγκρατούμενές της ανέφεραν ότι δεν είχε λάβει επαρκή ιατρική φροντίδα. Οι κρατούμενοι σε όλη τη χώρα δήλωσαν στην Πρωτοβουλία για τα Δικαιώματα των Κρατουμένων ότι δεν τους παρέχονται μέσα ατομικής προστασίας από τον COVID-19.

ⁱ[Greece: Blanket ban on public assemblies must be urgently revoked \(EUR 25/3346/2020\)](#)